Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXXI № 8 (3575) Варшава, 22 лютого 2026 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото з фейсбук-сторінки Володимира Зеленського

Уже чотири роки Україна протистоїть росії. с. 6

Заява ОУП у 4-ту річницю повномасштабної війни. с. 2

Поляки та Україна: між солідарністю, втомою і настороженістю. с. 8

ISSN 027-8254
08
9 770027 825269

eprasa.pl 1826794b1f

ЗАЯВА

Мирослав СКІРКА,
голова Об'єднання українців у Польщі

Мамо, я буйним квітом зацвіту навесні!

Вже минає 4 роки, 1461 день, від 24 лютого 2022 року. Стільки часу Україна відбиває повномасштабну агресію росії. 26 лютого 2014 року почався наступ на український Крим, а після – війна за український Донбас. Це вже 12-й рік боротьби проти навали з боліт, водночас зараз починається 5-й рік повномасштабної війни. Останні чотири роки стали болісним усвідомленням для багатьох, що росія була і буде завжди запеклим ворогом України й українців, була і буде ворогом світу, в якім хочемо жити ми та який хочемо передати дітям і внукам. Тому що росія – це світ навпаки, це системна брехня, котру вони продають за правду, це поневолення та згода на рабство, це віра в пародію Бога. На жаль, у цій боротьбі Україна платить жахливо високу ціну. Сотні тисяч вбитих, мільйони тих, хто покинув свої гнізда та полетів у інші місця, дуже часто – у чужі краї. Це діти та матері, які до кінця днів житимуть з валізкою біженця. Ми самі є нащадками тих, хто розповідав, як було «вдома», та хто постійно бачив в куточку своєї душі скриню виселення. Травма війни залишається на покоління. І українцям потрібно буде з нею впоратися. Перед всіма стоїть завдання допомагати тим, кого війна покалічила. Тим, хто втратив руки, ноги, дім, отримав рани тілесні та психічні. Наслідки війни будуть тривати ще дуже-дуже довго.

Що показала ця війна? Жорстокість росії та її запеклість у нищенні світу. Страшною ціною життів сотень тисяч людей росія хоче здійснити свої шизофренічні наміри. Це не лише путін та його соратники. Це нація, у головах якої кисіль, а не розум! Результат довголітньої брехні, комплексів та «міфоманії». Вона має намір не лише вести війну з допомогою армії й вбивати та нівечити життя народів. Там люди важко працюють з метою, щоб іншим було погано, незважаючи на те, що їм самим стане ще гірше. Вони цинічно порушили всі закони, договори та зобов'язання, але одночасно домагаються визнавати їхні права та привілеї. І це приносить результат. Найбільшим здобутком путіна став Білий дім у Вашингтоні. А до нього приєднався Будапешт, Братислава, а зараз – Прага. У Варшаві вони також мають немалі успіхи. Це серйозне попередження.

Світ, зокрема й Польща, змінюється, деколи в небажаному та некорисному для нас напрямку. Проте це не причина нам змінювати свої цінності та втрачати завзятість у цій боротьбі. «Не хочемо ні слави, ні заплати – заплатою нам розкіш боротьби». Мусимо перемогти у цій боротьбі, будуючи стійку коаліцію з Польщею та іншими демократичними країнами Європи. Лякають нас зміни суспільних настроїв, лякає цинічна інструменталізація питань війни та біженців, метою якої є здобути перевагу в поточній політичній боротьбі. Запланована ціль цього процесу – це відсікти Україну від Польщі. А результат – позбавити українську державу головного шляху до Європи. Тому нам потрібно звертати увагу перш за все на тих поляків, які нам так багато допомагали та надалі допомагають. А їх – немало. Більшість з нас, тих, хто активно задіяний у допомогу Україні, саме з такими людьми й зустрічається. Варто їм завжди нагадувати – попри суспільні опитування та цинізм деяких політиків – вас багато і ви сильні своїм бажанням робити добро!

Про що ми ще дізналися під час війни? Українська громада у Польщі має велику силу. Вона потребує такої організації, як Об'єднання українців у Польщі, з потужною активністю місцевих лідерів та згуртованої спільною метою – підтримкою українства та України у Польщі. Коли пробуємо підбити підсумки того, що ми разом з вами зробили за цей час, то виходять дивовижні числа. Праця Перемиського відділу – найпотужніший хаб допомоги біженцям у Польщі, послуги якого вже можна рахувати мільйонами осіб, яким надали підтримку; це координація та організація допомоги для України, відновлення Народного дому, що дійсно став домом для всіх. Щецінський відділ, який допомагає ЗСУ ще з 2014 року, допомога Старґарду, Тшеб'ятова, Кошаліна, Слупська, Ґданська, Ельблонґа, Ольштина, Кентшина, Ґіжицька, Сянока, Катовиць, Вроцлава, Кракова, Варшави й всіх інших осередків. Ми всі включалися та включаємося постійно у цю допомогу. І нам конче потрібно робити це надалі. Не заспокоюйте совісті тим, що ви вже щось зробили. Долучайтеся та допомагайте ще так довго, як можете, – не баріться! З малих крихт можна збудувати великі справи. Дехто мав претензії до українців, що вони невдячні! Дякуйте всім і дякуйте собі, але перш за все дякуйте тим, хто ціною життя та здоров'я відбиває наступ із боліт. Ми всім дуже вдячні й усіх запрошуємо – давайте ще! Збірка, яку веде ОУП на допомогу Україні, постійно відкрита. Збірки проводяться у відділах та гуртках. Завдяки цим пожертвам на передовій з'явився одяг, взуття, генератори, «екофлоу», дрони, термовізія, харчі. Це мало, але це означає, що чийсь син або батько не замерзає, має чим зарядити телефон, акумулятор до дрона, може поїсти та відновити сили, й на багатьох відтинках фронт не зламався, а навпаки – наші наступають.

А хто допоможе найменшому, йому Він допоможе! Пам'ятаймо про це! Останнім часом ми встановили механізм закупівель для Захисників прямо в Україні. Так допомагаємо українським виробникам, а вони безпосередньо передовій. Варто цей досвід освоїти та використовувати його. Організовуйте збірки, заходи, події й не соромтеся просити допомоги для Захисників.

У лютому 2022 року, коли починалася війна, ми чули, що це справа на 3 дні, що держава Україна не існує, що

eprasa.pl 1826794b1f

всі все розкрали, а влада – продажна та слабка. Пізніше ще ми чули, що в України та її президента немає карт, ця боротьба взагалі безперспективна. В Польщі ми чули, що всі в Україні корупціонери, всі лише крадуть і нічого не спроможні зробити. Що це не наша війна, і хай там заспокоять путіна, тоді все стане на свої місця. В нашому інформаційному просторі ведеться війна, мета якої підірвати довіру українців одне до одного, до своєї влади, міжнародної допомоги, підірвати довіру сусідніх народів до України та її боротьби. Це також еквіваленти російських ракет та шахедів, які летять на українські міста та електростанції, однак їхня мета – знищити дух боротьби з агресором і волю підтримки з боку сусідів. Немає у світі ідеальної влади, якою кожен вдоволений, але в Україні є президент, на появу якого встають всі присутні й вітають його довгими та гарячими оплесками. Українська держава відстоює свою незалежність у важкій, затяжній боротьбі, змагаючись теж з різними комплексами своїх сусідів, зокрема й історичного характеру. Воїни Збройних сил України стали для цілого світу зразком героїзму, відваги, але також винахідливості та мудрості. Чого варті лише затоплення «Москви» або акція «Павутина». Українці, попри шалені втрати, не готові здаватися і відмовлятися від своєї землі. Стійкість України зараз – це предмет глибокого подиву, але також вже системного вивчення з боку наших сусідів. Ми сильні допомогою від сусідів, однак насамперед джерело нашої сили – це український народ! І тому всім варто про це розповідати. Україна встановила морський шлях для транспортування своїх товарів, щоб бути незалежною від тих, хто хоче блокувати пости на кордоні. Україна виробляє найбільш сучасні бойові дрони та розробляє нові технології. Українська культура розвивається і цінується у цілому світі. Україна завзято прямує на шляху до членства в Європейському Союзі. І це все під постійними ударами ракет та дронів, при постійних наступах на всіх напрямках фронту. Ми маємо бути гордими з того, ким ми є!

Чого лише варта позиція нашого скелетоніста Владислава Гераскевича, який не зрікся від вшанування пам'яті загиблих українських спортсменів. Він був за це дискваліфікований в олімпійських змаганнях, але не зняв Шолому Пам'яті. Яку медаль має вручити спортивний світ? Якщо олімпіада – це подвиг тіла і духу, то Гераскевич єдиний заслужив на Діамантову Медаль!

Ми бачили на власні очі або дивилися відео чи фотографії з українських військових цвинтарів: Марсового поля у Львові, військових кладовищ Харкова, Дніпра, Києва, Вінниці, Одеси, Івано-Франківська, Тернополя. Такими похованнями вкрита вся Україна. Там спочивають десятки тисяч Героїв! На їхніх могилах майорять синьо-жовті й червоно-чорні прапори як символи боротьби та посвяти за Батьківщину. Це місця болю і люті, але також непереборний заклик до відповідальності й жертовності. Там, і в багатьох інших місцях, земля прийняла найцінніше – віддане в бою життя як посів для майбутнього. З цієї посвяти має вирости нова Україна і нове відповідальне суспільство. Ці Герої сьогодні до нас промовляють: «Мамо, батьку, дитино, я буйним пахучим квітом зацвіту навесні! На вільних землях України».

Слава Україні! Героям Слава!

ЗАЯВА
Українського історичного товариства в Польщі в четверту річницю повномасштабної агресії Російської Федерації проти України

Українське історичне товариство в Польщі рішуче засуджує триваючу, нічим не виправдану збройну агресію Російської Федерації проти суверенної держави – України. Ця війна є кричущим порушенням міжнародного права, Статуту Організації Об'єднаних Націй та елементарних принципів співіснування між народами.

З усією силою ми засуджуємо дії Росії, зокрема численні воєнні злочини, вчинені проти цивільного населення: атаки на міста і села, обстріли житлових кварталів, шкіл, лікарень, об'єктів культури та критичної інфраструктури. Знищення цивілізаційної спадщини й терор щодо мирного населення не є «побічним ефектом» воєнних дій, а складовою свідомої стратегії залякування та зламування опору українського суспільства.

Водночас висловлюємо найвищу повагу до героїчної позиції українського народу, а особливо воїнів Збройних сил України, які з відвагою, рішучістю та самопожертвою боронять незалежність своєї держави, свободу громадян і демократичні цінності. Їхня боротьба є не лише захистом власної Батьківщини, а й захистом безпеки та стабільності всієї Європи.

Українське історичне товариство в Польщі наголошує, що триваючі мирні переговори не можуть і не повинні означати поразку України. Мир, досягнутий ціною суверенітету, територіальної цілісності та права українського народу на самовизначення, не буде ані справедливим, ані тривалим. Будь-які мирні переговори мають ґрунтуватися на повазі до міжнародного права, повному виведенні військ агресора та притягненні винних у воєнних злочинах до відповідальності. Історія Європи неодноразово доводила, що поступки агресії не ведуть до стабілізації, а лише до ескалації насильства та нових трагедій.

Висловлюємо щиру подяку всім державам, організаціям і суспільствам, які надають Україні політичну, військову, гуманітарну та фінансову допомогу – зокрема Польщі, а також міжнародній спільноті, представленій Європейським Союзом і НАТО. Виявлена солідарність рятує людські життя та зміцнює спроможність України захищатися від агресора.

Водночас закликаємо міжнародну спільноту, також США, до більш рішучих і послідовних дій щодо Російської Федерації. Ми апелюємо до подальшого посилення політичних і економічних санкцій, ефективного притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах, збільшення й прискорення військової допомоги Україні, однозначної та тривалої міжнародної ізоляції держави-агресора, а також надання реальних гарантій безпеки, зокрема шляхом вступу до НАТО та ЄС.

Історія вчить, що відсутність рішучої реакції на агресію призводить до її повторення. Тому обов'язком міжнародної спільноти є не лише допомога Україні сьогодні, а й захист принципів, на яких ґрунтуються мир, свобода та безпека в Європі.

Українське історичне товариство в Польщі висловлює повну солідарність з Україною та її громадянами, а також віру в перемогу правди, справедливості й свободи над насильством і беззаконням.

Українське історичне товариство в Польщі

eprasa.pl 1826794b1f

Дебати «З поглядом на Україну» у Вроцлаві

25 лютого у Вроцлаві відбудуться дебати щодо аналізу переваг та напруженості, пов'язаних з присутністю українців у Польщі як в економіці, так і соціальному житті.

«Дослідження показують, що біженці з України створили приблизно 2,7% ВВП Польщі у 2024 році, а участь українців на ринку праці сприяє зростанню зайнятості, продуктивності компаній та споживання в Польщі. Водночас у публічному просторі зростають антиукраїнські настрої. Про цей парадокс розмовлятимуть експерти, запрошені на дебати», – повідомляють організатори – Регіональне представництво Європейської Комісії та Офіс Європейського парламенту у Вроцлаві в партнерстві з фондом «Україна».

Проводячи дебати на наступний день після четвертої річниці повномасштабного вторгнення росії в Україну, організатори хочуть нагадати про війну. У рамах події відбудеться відкриття фотовиставки ветеранів війни, підготовленої Європейською організацією «Буря цвітіння» та Об'єднанням родин зниклих безвісти, загиблих та полонених «Завжди перший, 82-га окрема десантно-штурмова бригада».

Подія пройде в Офісі Європейського парламенту у Вроцлаві, вул. Відок 10. Початок – 17:00.

Участь у заході безплатна, але через обмежену кількість місць потрібна попередня реєстрація електронною поштою: COMM-REP-PL-WROCLAW@ec.europa.eu або за телефоном: (+48) 71 324 09 09.

Дебати транслюватимуться в прямому ефірі в соціальних мережах. Більше інформації можна знайти на фейсбук-сторінці події (Z widokiem na Ukrainę).

Хода солідарності й мітинг у Ґданську

24 лютого, до 4-ї річниці повномасштабної війни та 12-ї річниці російської агресії в Україні, у Ґданську заплановано низку пам'ятних і солідарних подій. Як зазначають організатори, це буде час згадати загиблих, подякувати тим, хто допомагає, і вкотре показати, що Україна не одна і боротьба за свободу триває.

«Українські організації з Ґданська спільно з владою міста та Церквами УГКЦ та ПЦУ гуртуються, щоб гідно згадати всіх загиблих, подякувати всім, хто надалі активно допомагає і є з Україною! Запрошуємо всіх Вас присвятити трохи уваги та знайти час і відвідати заходи співорганізовані Об'єднанням українців у Польщі!» – заохочують до участі у відзначеннях діячі ОУП з Ґданська.

Програма відзначень:

24 лютого (вівторок): 07:30 – Запалення свічок, сквер Героїчного Маріуполя;

11:00-17:00 – Конференції з відбудови України, Музей ІІ Світової війни;

12:00 – Екскурсія Гродзіськом з гідом (українською мовою), Археологічний музей у Ґданську, вул. Хаффнера 63;

16:30-17:30 – Понтифікальна літургія в намірі перемоги та справедливого миру в Україні, Греко-католицька парафія, провулок святого Вартоломея 1;

17:00 – Хода солідарності, від Музею ІІ Світової війни. Маршрут вулицями: Krosienka Plac – Obrony Poczty Polskiej – Tartaczna – Podwale Staromiejskie – Podmłyńska – Rajska – Wały Piastowskie – Łagiewniki – Doki – Plac Solidarności;

18:00 – Мітинг, Європейський центр солідарності, площа Солідарності.

Вхід на всі заходи в цей день є вільним. Більше інформації можете знайти на сайті Європейського центру солідарності (ecs.gda.pl).

«Наш внесок у перемогу» у Варшаві

22 лютого, напередодні річниці повномасштабного вторгнення росії в Україну, Пласт-Варшава та Об'єднання українців у Польщі запрошують дітей, підлітків, дорослих пластунів і їхніх друзів на подію «Наш внесок у перемогу».

Це буде зустріч, де кожен може зробити свій маленький, але важливий вклад у «спільну перемогу».

Під час події діти й молодь отримають практичні знання та навички, як бути корисними під час війни. У програмі є, зокрема, спільне плетіння маскувальних сіток, тренінг з домедичної допомоги, квест з інформаційної безпеки «Фейки, маніпуляції й ШІ» та інші інтерактивні та освітні активності для дітей і дорослих.

Другою частиною події, як зазначають організатори, стане «музична подорож між традицією та сучасністю».

Під час концерту, серед інших, виступлять вокальний ансамбль «Vilni», дует «Harmonia». Також буде можна по-

eprasa.pl 1826794b1f

слухати скрипаля Петра Цегельського, академічний спів у виконанні солісток Наталії Яросевич, Аліни Енютиної, Юлії Лев'юк, естрадних солістів і дітей.

Подія до 4-ї річниці повномасштабної агресії росії проти України відбудеться в межах XVII едиції фестивалю «Концерти з нагоди дня народження Шопена».

Адреса: Дім братів Яблковських, вул. Брацька 25.

Початок: 12:00.

Вхід на подію – вільний, проте потрібно буде зробити благодійні внески.

Спеціальні покази фільму «Буча» за участю його творців

До 4-ї річниці початку повномасштабної війни в Україні з 14 лютого по 1 березня у польських кінотеатрах відбудеться серія спеціальних показів художньої драми «Буча». Фільм натхненний реальною історією казахського біженця Костянтина Гудаускаса, який особисто зустрінеться з глядачами на окремих показах у Польщі. Саме він евакуював мирних жителів з окупованої України, врятувавши понад 200 людей. Серед постійної загрози війни та страху він стикався з надзвичайними моральними та екзистенційними викликами.

«Буча» українського режисера Станіслава Тіунова – один із перших повнометражних українських художніх фільмів, знятих після вибуху повномасштабної війни. Вірогідність подій, показаних у стрічці, підкреслюють діалоги російських солдатів, показані на основі записів перехоплених розмов. У фільмі використано бронетранспортери та вантажівки, захоплені українською армією.

Нижче подаємо розклад показів у Польщі, починаючи з 22 лютого (дати публікації цього випуску «НС»):

22 лютого (17:00) – Ряшів (Uniwersytet Rzeszowski) – показ та зустріч з творцями (вхід вільний);

23 лютого (18:00) – Люблін (Centrum Kultury) – показ та зустріч з творцями;

23 лютого (20:15) – Познань (Kino Rialto);

24 лютого (19:00) – Варшава (Kino Atlantic) – показ та зустріч з творцями;

24 лютого (19:15) – Щецін (Pionier 1907);

25 лютого (18:00) – Познань (Kino Rialto) – показ та зустріч з творцями;

26 лютого (20:15) – Познань (Kino Rialto);

27 лютого – 1 березня – Варшава (Kino Atlantic).

У вибраних містах глядачі зустрінуться з Костянтином Гудаускасом – прототипом головного героя історії, Олександром Щуром – сценаристом і продюсером фільму, Цезарієм Лукашевичем – головним актором, Тетяною Вашневською – акторкою.

Квитки на покази можна придбати на сайтах та в касах кінотеатрів.

Діти з Перемишля відвідали українських бійців

Учасники рок-гурту «Вовча зграя» та фолькгурт «Грайвітер», які діють при Народному домі, на початку лютого відвідали українських військових, які проходять підготовку на Підкарпатті.

У Центрі культури у місті Заклікув (Підкарпатське воєводство) діти зі своїми колективами зіграли концерт для

бійців, які на щодень проходять тренування у Навчальному центрі Сухопутних військ у Новій Дембі-Липі. Вони також передали військовим власноруч написані листи.

Після концерту воїни вручили дитячим колективам дипломи з подякою за те, що «зігрівають серця захисників піснею і справою».

«Ми пишаємося вами та віримо, що кожен та кожна з вас – запорука світлого майбутнього України! Нехай лунає українська пісня. Разом до перемоги», – читаємо у грамоті, підписаній військовим командуванням.

Варто зазначити, що для учасників рок-гурту «Вовча зграя» це був другий візит до українських військових. Попередній відбувся у середині листопада. І тоді, і зараз, окрім концерту, бійці отримали ще й матеріальну підтримку від Народного дому. Перед поїздками діячі перемиського ОУП проводили збір, зокрема, засобів гігієни та ліків. Отриману допомогу вони доставили українським військовим. Значний внесок у збір засобів гігієни зробив стоматолог Ярослав Карівець з Ольштина. Своєю чергою «Вовча зграя» приєдналася до закупівлі двох батарей EcoFlow вартістю понад 8 тисяч злотих. Такі гроші діти формально заробили за два концерти, але передали їх на закуп батарей для бійців.

Нагадаємо, що сучасний навчальний центр для українських військових «Табір Йомсборг» (Camp Jomsborg) у Дембі офіційно відкрився восени 2025 року. Центр повністю профінансовано Королівством Норвегія, що є союзником Польщі. Назва «Табір Йомсборг» не випадкова. Вона відсилає до фортеці епохи вікінгів, а сам табір став найбільшою закордонною навчальною місією, яку коли-небудь проводили норвезькі солдати.

Під час офіційного відкриття у жовтні минулого року віцепрем'єр-міністр і міністр національної оборони Польщі Владислав Косіняк-Камиш заявив, що табір Йомсборг зможе одночасно розмістити 1200 українських солдатів.

«Ми не говоримо про однобічні дії, тому що ми, поляки, норвежці та наші інші союзники, також отримаємо користь від українського досвіду», – наголосив міністр національної оборони під час відкриття центру 1 жовтня 2025 року.

Як уже було згадано, в таборі Йомсборг одночасно можуть навчатися 1200 українських військовослужбовців. У 2026 році заплановано п'ять ротацій по 500 бійців кожна.

Після завершення навчальної місії його використовуватиме польська армія.

Фото надав Петро Філь

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 1826794b1f

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

Уже чотири роки Україна протистоїть росії

Важко в це повірити, але минає вже чотири роки від початку повномасштабного російського вторгнення та 12 років від початку російської агресії. У 2014 році росії вдалося загарбати Крим і частину Донбасу. З 2022 року вона окупувала ще більше українських земель. І все ж росія у війні не перемагає, а Україна її точно не програє.

На перший погляд, таке твердження здається хибним. Як це так? Адже я написав, що росія захоплює нові квадратні кілометри території. Щодня вона обстрілює українські міста, забираючи життя цивільних мешканців і руйнуючи цивільну інфраструктуру.

А втім, достатньо згадати початок повномасштабної російської агресії. російські медіа та соцмережі тоді були переповнені гучними повідомленнями про взяття Києва за три дні. російські військові блогери писали, що їхні спецпризначенці вже в Києві, ось-ось захоплять урядові будівлі, і «київська хунта» впаде.

кремль був переконаний: щойно їхні танки рушать на Київ, українці здадуться. Зрештою, так само вважали і на Заході – там були впевнені, що українці просто не витримають натиску потужної російської армії.

Сьогодні від оптимізму російських блогерів та коментаторів не залишилося й сліду. А західні партнери із захопленням говорять про Україну, яка обороняється, розуміючи, що на її фоні вони й досі виглядають слабко.

Попри значну перевагу, росії не вдалося розбити українську армію

На початку вторгнення російська армія швидко зайняла південну частину Херсонської та Запорізької областей. російські танки підійшли до Києва. Маріуполь опинився в оточенні, але його захисники билися аж до травня 2022 року, стримуючи значні російські сили.

Наприкінці березня росіяни були змушені відступити з північної частини України, зокрема з-під Києва. На Сумщині, і не тільки там, українській армії активно допомагали партизани. Для російського командування та кремля такий опір, мабуть, став шоком.

У квітні російські літаки перестали залітати на територію України – це виявилося занадто небезпечним. росіянам не вдалося знищити українську протиповітряну оборону та авіацію, а здобуття панування в повітрі є ключовим елементом великої наступальної операції. І цього не вдалося зробити попри таку велику перевагу.

У квітні 2022 року українські ракети «Нептун» потопили флагманський крейсер російського Чорноморського флоту. росіяни втратили також інші кораблі, і будь-які плани десанту на узбережжі Одеської області їм довелося сховати.

Восени 2022 року українські сили провели блискучий контрнаступ у Харківській області, визволивши велику територію та знищивши значні російські сили. Невдовзі після цього вдалося визволити правобережну частину Херсонщини разом із самим Херсоном.

Але згодом прийшли і невдачі. Контрнаступ у Запорізькій області у 2023 році приніс великі втрати і призвів до того, що з осені 2023 року Україна перейшла до стратегічної оборони.

росіяни зосередили свої сили на боях у Донбасі. Так, з того часу їм вдалося захопити низку населених пунктів, а точніше – згарища, що від них залишилися: Бахмут, Авдіївку, Вугледар, Курахове та інші. Але це коштувало їм дуже дорого. Під кінець січня Американський Центр стратегічних і міжнародних досліджень оцінив, що на війні в Україні загинуло приблизно від 275 000 до 325 000 російських солдатів. До того треба додати велику кількість поранених. Жодне командування чи політичне керівництво в нормальному світі не могло б погодитися на таку ціну за захоплені кілометри випаленої землі.

Зрештою, погляньмо, скільки території росіянам вдалося захопити? У 2014-2015 роках росіяни окупували 43 300 км^2, або 7% української території, в тому числі Крим та частини Донецької та Луганської областей.

За даними аналітичної групи DeepState, станом на 1 січня 2026 року під окупацією перебували 116 165 км^2 української землі, що становить 19,25% від території держави. Тобто 12,25% було окуповано до вторгнення у 2022 році. Але більшість цієї території росіяни захопили на самому початку агресії. Натомість за період з 1 січня 2023 року по 1 січня 2026 року приріст окупованих територій склав 7 463 км^2, або 1,28% території України. Найважчим для Збройних сил України виявився 2025 рік. російські війська окупували в минулому році 4 336 квадратних кілометрів української території, що становить близько 0,72% від загальної площі України.

Наразі найважчі бої тривають у Донецькій області навколо Покровська та Мирнограда, і вони точаться вже понад рік. росіяни також намагаються наступати в інших місцях, а їхньою метою є захоплення всієї Донецької області.

І все ж, навіть за такої значної переваги росії, українська армія веде активну оборону. Це означає, що за можливості ЗСУ проводять контрудари. У серпні 2024 року українські підрозділи на кілька місяців зайшли на територію російської федерації в Курській області.

Влітку 2025 року українські сили контратакували в районі Добропілля, де росіяни вклинилися глибоким клином. Від вересня 2025 року проводиться успішна операція з очищення міста Куп'янськ Харківської області від російських солдатів, які фактично опинилися там в оточенні.

У лютому 2026 року українські підрозділи провели низку контрударів на різних ділянках фронту в Запорізькій області, щоб зупинити наступаючих росіян і покращити свої оборонні позиції.

Розворот США

Українські контрудари в Запорізькій області – а є інформація, що також і на інших ділянках фронту – стали можливими завдяки хаосу в управлінні російськими підрозділами. А він настав після того, як спільними зусиллями України та компанії SpaceX було вимкнено термінали Starlink для супутникового інтернету, що перебували в руках росіян.

І це також показує, що 2025 рік став особливо важким для ЗСУ лише внаслідок мобілізації росією більших сил. На це вплинула також політика Заходу, передусім США. Рішення компанії, що належить Ілону Маску, щодо верифікації

eprasa.pl 1826794b1f

терміналів Starlink є позитивним прикладом, але водночас воно не дає відповіді на запитання: яким чином кілька десятків тисяч терміналів американського інтернету в обхід санкцій та заборон опинилися в росії?

Від самого початку російської агресії Україна мусила не лише воювати з росіянами, а й буквально «вибивати» допомогу від партнерів. На жаль, чимало видів озброєння було поставлено лише після тривалих переговорних кампаній та тиску. На тлі інших союзників Польща в перші місяці великої війни продемонструвала рішучість, передавши кілька касот танків та інше важке озброєння.

У перші роки війни найбільша військова допомога, попри численні обмеження, надходила від США. Проте із початком президентства Дональда Трампа ситуація радикально змінилася.

Американська зброя і надалі постачається в Україну, але тепер за неї платять європейські держави. Пряма американська допомога впала до мінімуму. На заміну їй прийшла європейська. Лідерами зараз є Німеччина та країни Північної Європи. Під час лютневого засідання «Рамштайна» партнери підтвердили виділення 38 млрд доларів на військову допомогу Україні. Кошти спрямують на дрони, ППО та ракети до Patriot.

Однак не лише брак американської військової допомоги викликає занепокоєння. Ще більшу тривогу у 2025 році спричинили дії Вашингтона щодо мирних переговорів із росією. Багато коментаторів зазначали, що політика Дональда Трампа стосовно припинення війни в Україні зосереджена на здійсненні тиску не на агресора – росію, а на жертву – Україну.

Україна прийняла американський мирний план, але невирішеними питаннями залишаються територіальні поступки з боку Києва. росія вимагає віддати частину Донецької області, яку контролює Україна.

Президент Володимир Зеленський зі зрозумілих причин не хоче на це погоджуватися. Крім того, він наголошує, що перш ніж буде підписана мирна угода, Україна має отримати тверді гарантії безпеки. За словами українського президента, ці гарантії вже були узгоджені, однак, згідно з інформацією, яка лунає в інформаційному просторі, команда Трампа хоче спочатку змусити Україну підписати угоду з росією.

Референдум та вибори

Зеленський готовий винести питання можливих територіальних поступок на референдум. Деякі експерти вважають, що в такий спосіб президент хоче перекласти відповідальність на суспільство і водночас покращити своє електоральне становище.

Крім того, в оточенні президента є ідея поєднання референдуму з президентськими виборами. У цьому останньому питанні США почали тиснути на Україну. Раніше це росія з путіним наголошували на тому, що президент Зеленський, чий мирний термін повноважень сплив навесні 2024 року, втратив легітимність.

Звісно, росію, а як виявляється, також і Трампа, юридичні питання не цікавлять. Воєнний стан забороняє проведення виборів. Зеленський ставить питання чітко: вибори можуть відбутися, але за умови, що будуть забезпечені відповідні гарантії безпеки.

Але навіть якщо війна закінчилася би завтра або припинились бойові дії, тоді, на думку експертів, потрібно щонайменше пів року для організації виборчого процесу. І йдеться не лише про організацію виборів у прифронтовій зоні та серед військовослужбовців. Мільйони українців були змушені виїхати з країни, і організація їхнього голосування також є серйозним викликом.

Українці виснажені, проте не мають наміру здаватися

І все ж, попри втому, українці чинять опір, хоча війна тримається не на всіх. Від того ентузіазму та всенародного піднесення, що були на початку вторгнення, залишилося небагато. Тоді люди стояли в чергах, щоб отримати зброю. Тепер багато чоловіків тікають або уникають мобілізації.

Війна тримається на тих, хто попри все повсякчас знаходить сили воювати на фронті, та тих, хто в тилу працює, часто за невеликі гроші, і намагається допомагати тим, хто б'ється на передовій.

Так було завжди. Достатньо згадати хоча б Майдани – це завжди було справою активної частини українського суспільства, яка в найважчі моменти здатна об'єднатися і чинити опір. Хоча втома після чотирьох років війни є дуже помітною.

Тим паче, що цієї зими росія ще сильніше посилила енергетичний терор, який триває з 2022 року. За останні роки українці вже звикли жити з постійними перебоями в електропостачанні, але цієї зими росія здійснила багато масованих атак на теплоелектроцентралі. Тільки в Києві при температурі понад 20 градусів морозу тисячі багатоповерхових житлових будинків були позбавлені опалення принаймні на певний час. У багатьох квартирах опалення не буде вже до кінця зими.

Однак, згідно з опитуваннями, проведеними наприкінці січня Київським міжнародним інститутом соціології, 65% українців готові терпіти війну стільки, скільки буде потрібно. У грудні та вересні минулого року кількість таких осіб була меншою – 62%. Ще 88% респондентів вважають, що росія, знищуючи енергетичні об'єкти, хоче змусити Україну до капітуляції. 52% опитаних українців категорично відкидають пропозицію передачі під контроль росії всього Донбасу.

Але ціна, яку платять українці, – гігантська. І завдяки їхній жертві решта Європи все ще може почуватися в безпеці. Це влучно підсумував Зеленський під час виступу 14 лютого на Мюнхенській конференції з безпеки:

«Пан Ішингер сказав у інтерв'ю перед цією конференцією: поки Україна захищає Європу, небезпека не така вже велика. І якщо говорити буквально – і, можливо, трохи цинічно, – то це сьогодні більш-менш так і є. Але подивіться на ціну. Подивіться на біль, який пережила Україна. Подивіться на страждання, з якими зіткнулася Україна.

Саме українці тримають зараз європейський фронт, і за спинами наших людей можуть бути незалежна Польща та вільні держави Балтії, може бути суверенна Молдова та Румунія без диктатури, і навіть один Віктор може думати про те, як ще наростити собі живота, а не як наростити армію, щоб не допустити російські танки знову на вулиці Будапешта. Але ніхто з наших людей не обирав бути такими героями. Україна не обирала цю війну. І неправильно припускати, що це триватиме вічно, що завжди можна буде існувати саме так – безпечно – за спинами українців.

Українці – люди, а не термінатори. Наші люди теж гинуть. Саме тому ми робимо все, щоб зупинити цю війну й гарантувати безпеку». ●

eprasa.pl 1826794b1f

АНАЛІТИКА

Григорій СПОДАРИК

Поляки та Україна: між солідарністю, втомою і настороженістю

Новий звіт Центру Мєрошевського показує, як змінилися настрої поляків щодо України та взаємин між двома країнами на тлі затяжної війни, політичних суперечок і невизначеності в Європі. Дослідження поєднало опитування та групові обговорення, що дозволило не лише побачити цифри, а й зрозуміти емоції й аргументи, які за ними стоять.

Солідарність, яка стала обережнішою

Для більшості поляків Україна насамперед асоціюється з війною, росією та допомогою біженцям. Водночас поруч зі співчуттям з'являється втома, напруження й нагадування про складні сторінки спільної історії. Позитивне ставлення загалом зберігається на тому ж рівні, що й раніше, однак помітно зросла частка критично налаштованих осіб. Це свідчить про поступове ускладнення суспільних настроїв.

Українців у Польщі найчастіше сприймають як сусідів і жертв війни, але водночас частина респондентів бачить у них конкурентів чи людей, які надто активно користуються державною підтримкою. Попри це, більшість поляків не мають проблем із щоденним співжиттям з українцями – роботою поруч одне одного, проживанням в одному місті чи будинку. Більша дистанція з'являється тоді, коли йдеться про близькі особисті стосунки.

Звіт показує складну картину: солідарність і симпатія залишаються важливими, але дедалі частіше вони поєднуються з обережністю, прагматизмом і внутрішніми сумнівами. Опитування ілюструє, що у випадку нової хвилі біженців з України ентузіазм щодо допомоги вже не буде таким, як на початку повномасштабної війни. Майже половина респондентів або зовсім не планують допомагати, або готові робити це лише мінімально.

Близько чверті опитаних кажуть, що підтримають українців, однак без великого залучення – швидше за все настільки, наскільки дозволять можливості. Лише невелика частина заявляє про справді сильну готовність активно допомагати. Водночас помітна група респондентів не змогла визначитися. Це може означати сумніви, втому або невпевненість у власній ситуації.

Загалом можна сказати, що певний ресурс для підтримки є, проте очікувати масового підйому солідарності, як у 2022 році, не варто. Якщо не враховувати тих, хто не дав чіткої відповіді, переважає стримана або обмежена позиція, а виразна готовність допомагати залишається радше винятком, ніж правилом.

Інформація, медіа та формування уявлень

Уявлення поляків про Україну твориться з різних джерел – особистого спілкування, телебачення, соцмереж, розповідей знайомих і знань з історії. Часто ці джерела подають різні картини: власний досвід може бути позитивним, а зображення українців у медіа – більш емоційними й конфліктними. Найбільше довіри викликає безпосередній контакт, наприклад, на роботі, в університеті чи під час сусідського спілкування. Багато учасників дослідження казали, що саме завдяки знайомству з українцями вони змінили або уточнили свою думку. Як підсумував один із респондентів: «Між нами не так багато відмінностей». Водночас у частини людей, особливо в менших містах, щоденне співжиття іноді стає причиною напруги.

Медіа залишаються важливим джерелом інформації, але ставлення до них обережне. Люди помічають, що новини часто подано емоційно, а в соцмережах багато агресії та різких оцінок. Через це виникає плутанина, складно зрозуміти, кому довіряти.

Інтерес до теми України вже не такий сильний, як на початку війни. Лише невелика частина стежить за подіями щодня, багато хто робить це час від часу або майже не звертається до цієї теми. Головним джерелом інформації залишається телебачення. Далі – особисті спостереження, фейсбук, радіо та розмови зі знайомими. Інші соцмережі мають менший вплив. Це означає, що думка про Україну формується насамперед через традиційні медіа та власний досвід, а не через спеціалізовані чи нішеві канали.

Історія, безпека та умови підтримки

Частина поляків побоюється, що надто активна підтримка України – особливо у військовій сфері – може втягнути Польщу в ширший конфлікт або послабити її власну безпеку. Йдеться не стільки про відмову від допомоги, скільки про бажання діяти обережно й з холодною головою. Люди хочуть розуміти, які ризики бере на себе держава і де межа цієї підтримки. Один з учасників дослідження говорить з цього приводу: «Допомога – так, але за зрозумілими правилами».

Після початкової хвилі солідарності 2022 року ставлення стало більш вимогливим. Тоді переважали емоції й готовність негайно допомагати. Тепер частіше звучить питання: скільки це коштує, хто має право на виплати й чи все відбувається справедливо. Багато респондентів не заперечує самої ідеї підтримки, але вважає, що вона повинна бути чітко організована, з контролем і однаковими правилами для всіх.

Особливо гостро сприймається тема соціальних виплат. Якщо виникає відчуття, що хтось отримує більше привілеїв, ніж місцеві жителі, це викликає роздратування. Люди очікують чіткого розмежування між

eprasa.pl 1826794b1f

тими, хто втік від війни, тими, хто приїхав працювати, й тими, хто живе в Польщі давно.

Водночас в суспільстві немає єдиної думки щодо майбутнього українців у Польщі. Частина вважає, що держава має допомагати зберігати їхню мову та культуру. Інші думають, що не потрібно жодних спеціальних кроків. Менша група виступає за активніше пристосування приїжджих до польських норм. Значна кількість опитаних узагалі не визначилася.

Обговорюючи присутність українців у Польщі, респонденти бачать і плюси, і мінуси. Багато хто підкреслює внесок у економіку, особливо в тих сферах, де бракує працівників. Деякі навіть визнають, що без українців окремі галузі мали б серйозні труднощі. Але поряд із цим звучать побоювання щодо конкуренції за робочі місця, втома від війни та історичні образи.

У підсумку картина неоднозначна: підтримка зберігається, але вона вже не безумовна. Поляки дедалі частіше хочуть бачити чітку стратегію, рівність у ставленні та довгостроковий план, а не рішення, продиктовані лише почуттями.

Тема історії залишається для респондентів складною та емоційною. Понад 40% опитаних (41% – у 2025 році) вважають, що в минулому були події, за які українці сьогодні мали б відчувати відповідальність перед поляками. Це трохи більше, ніж на початку 2024 року (37%), і майже стільки ж, як наприкінці 2024-го (43%). Водночас лише 15% не бачать підстав для таких претензій, а цілих 44% не мають чіткої думки.

Коли ж ідеться про можливу провину поляків перед українцями, ситуація інша. Більшість (53%) не можуть визначитися. 38% вважають, що підстав для цього немає, і лише 10% думають, що такі підстави існують. Це показує, що питання історичної відповідальності для багатьох є або незрозумілим, або занадто складним, щоб висловити однозначну позицію.

Обговорення у фокус-групах показали, що знання про спільне минуле часто поверхове. Найчастіше згадують Волинь і постать Степана Бандери, але глибшого розуміння ширшого контексту бракує. Історія передається переважно через родинні розповіді, а не через системну освіту. «Про це у школі взагалі не говорилося», – сказав один з учасників дослідження.

У результаті для частини поляків історія стала не набором фактів, а сильних емоцій. Старші люди частіше спираються на пам'ять родини, молодші зізнаються, що майже нічого про це не знають. Тому тема минулого залишається відкритою до різних трактувань і може легко перетворюватися на джерело напруги як у відносинах між країнами, так і всередині польського суспільства.

Ставлення поляків до вступу України в ЄС і НАТО стає більш стриманим, ніж рік тому. Підтримка ще є, проте вона вже не така впевнена й дедалі частіше супроводжується умовами.

Щодо ЄС цифри показують охолодження настроїв. Лише 15% вважає, що Україну треба прийняти без зволікань (у 2024 році таких осіб було 19%). 20% готові підтримати вступ після виконання вимог – це менше, ніж раніше, коли ця цифра становила 23-28%. Ще 17% погоджується на приєднання України до Євросоюзу за умови виконання критеріїв і врегулювання суперечок із Польщею. Водночас противників стало більше – 25% (проти 16% на початку 2024 року). Також до 23% зросла частка тих, хто не має чіткої позиції.

У випадку НАТО думки теж не однозначні. Частина поляків бачить у членстві України зміцнення безпеки Польщі – як спосіб відсунути загрозу від власних кордонів. Але інші бояться, що це може втягнути країну в пряму конфронтацію з росією.

Дискусії показують формулу, яку можна звести до фрази: «Так, але за умов». Респонденти не відкидають інтеграцію України із Заходом, однак хочуть реформ, боротьби з корупцією та чітких правил гри. У випадку ЄС особливо хвилює економіка, а саме: конкуренція в сільському господарстві, можливий перерозподіл дотацій, тиск на малий бізнес і ринок праці.

Крім того, на ставлення впливають й історичні питання, які не є формальною умовою вступу, але позначаються на рівні довіри. У підсумку більшість поляків не заперечує європейського та євроатлантичного курсу України, однак дедалі частіше питання стоїть не «чи потрібно», а «коли й на яких умовах».

Після початку повномасштабної війни відносини між Польщею та Україною стали для поляків однією з ключових тем. З одного боку, все більше людей бачить, що обидві країни мають спільні інтереси, насамперед у сфері безпеки. Поширеним є переконання, що успіх України у війні означає більшу безпеку для самої Польщі, адже Україна стримує росію і фактично відсуває загрозу від польських кордонів. Тому підтримка Києва сприймається не лише як жест солідарності, а і як питання власного інтересу. Частина поляків також позитивно оцінює присутність українців на польському ринку праці, підкреслюючи їхній внесок у заповнення кадрових нестач.

З іншого боку, ставлення стало складнішим і стриманішим, ніж на початку війни. Поряд із відчуттям спільності зростає усвідомлення суперечностей. Значну роль відіграє історична пам'ять, зокрема питання Волині та ексгумації жертв. Для більшості опитаних це важлива і досі не вирішена справа, яка впливає на рівень довіри. Багато хто вважає, що без чесного розв'язання цих питань важко будувати справді партнерські відносини. Окрім історії, з'являються й економічні побоювання щодо конкуренції, витрат на допомогу та рівня впливу на внутрішню ситуацію в Польщі. Тому дедалі частіше підтримка формулюється з умовами та очікуванням чітких правил.

Щодо подальшого перебігу війни поляки найчастіше вважають, що найбезпечнішим для Польщі варіантом була б перемога України, хоча багато хто сумнівається, що це станеться повною мірою, з поверненням всіх територій. Реалістичнішим здається сценарій тривалого, «замороженого» конфлікту. Поразка України сприймається як найгірший розвиток подій і головний аргумент на користь подальшої допомоги. Одночасно відчутний страх ескалації та втягнення Польщі у війну, що обмежує готовність до безмежної підтримки.

Загалом польська громадська думка не відвернулася від України, але стала більш обережною і прагматичною. Зменшився початковий емоційний підйом, натомість з'явилося більше втоми, розрахунку й вимоги конкретної стратегії. Переважає позиція, яку можна описати словами «так, але»: підтримка залишається, проте вона дедалі частіше пов'язана з питаннями безпеки, ресурсів і взаємних зобов'язань. ●

eprasa.pl 1826794b1f

Григорій СПОДАРИК
Фото Андрія Сидора

Кентшиняни допомагають Україні

У Кентшині 7 лютого відбувся бал-карнавал «Допомагаємо Україні». Цей захід уже багато років є важливою подією для української громади регіону та наших польських друзів. До танцю грали гурти «Країна» та «Шаровари», створюючи справжню святкову атмосферу.

Перші святкові забави тут організовували ще в середині 1960-х років місцеві діячі Українського суспільно-культурного товариства, а тепер традицію продовжує кентшинський гурток Об'єднання українців у Польщі (ОУП).

«У цьому заході бере участь багато поляків, які люблять українську музику, українські ритми, цю атмосферу. Разом танцюємо, бавимося, спілкуємося», – відзначає Андрій Сидор, голова кентшинського гуртка ОУП. Він підкреслив, що мета балу – не лише розвага, а й боротьба зі стереотипами та інтеграція української громади в місцеве суспільство.

Під час заходу відбувся аукціон, на якому було виставлено українські вироби народного ремесла, також збирали кошти до скарбничок. Отримані гроші підуть на гуманітарну допомогу для Володимира, міста-партнера Кентшина. Так для місцевих організаторів захід став можливістю не просто культурного обміну, але й підтримки України. Михайло Бутрим, співорганізатор свята, підкреслив: «Це єдина імпреза, на якій наші українці можуть розважатися, а ми ще й здобуваємо трохи коштів на допомогу для України». Він зауважує, що подія дозволяє теж отримати гроші на поточну діяльність гуртка, зокрема закупівлю книжок та нагород для місцевих дітей.

Серед учасників балу були Аня та Ярослав Козії з Венґожева, які оцінили захід як унікальну нагоду зустрітися зі знайомими та друзями, підтримати культурні традиції, відчути святковий настрій. «Чудова атмосфера, тут завжди добра забава, знайомі люди, з якими ми вчилися в школі в Ґурові-Ілавецькому, і музиканти, яких ми знаємо», – ділиться враженнями Аня. Ярослав додає, що саме ця атмосфера робить бал особливим: «Так, багато знайомих, багато приятелів, друзів. Так що дуже файно з ними зустрітися раз на рік. Це момент, для якого варто тут приїхати». Подружжя також наголосило на необхідності організовувати такі заходи для громади. Вони відзначили, що імпрез проходить замало, хоча їхнє регулярне проведення сприяє інтеграції українців та поляків у регіоні, підтримує соціальні зв'язки й дає можливість українській молоді зберігати та передавати мову, традиції, історичні знання. Особливу увагу вони звернули на потребу передати культурну спадщину молодшій генерації. Ярослав пояснив, що, окрім свят і розваг, важливо створювати умови для зустрічей і спілкування між поколіннями, а сучасні технології, зокрема соціальні мережі, можуть допомогти людям знайти контакт одне з одним, адже в цифрову епоху багато хто закривається у власних домівках і не знає сусідів.

Своїми спостереженнями поділилися й музиканти. Януш Бусько, лідер гурту «Країна», зауважив: «Найбільше нам подобається, коли люди співають наші пісні. Серце росте, а простота народних пісень робить їх незабутніми».

Благодійний бал вшанували своєю присутністю та підтримали фінансово запрошені гості: війт ґміни Барцяни Марта Камінська, керівник Повітового центру антикризового управління Артур Анджеєвський та парох греко-католицької парафії в Кентшині Дмитро Гарасим.

«Людина має право на відпочинок, на зустрічі з друзями. Такі заходи потрібні, і якщо організатор може їх продовжувати, треба тішитися», – відзначив отець Дмитро.

Бал вирізнявся особливою атмосферою взаємопідтримки та єдності. «Люблю українців, люблю Україну. Ми тут разом живемо, є одним народом, незалежно від національності. Маємо співпрацювати для нашого спільного добра», – звернулася до присутніх Марта Камінська.

Бал-карнавал у Кентшині показав, що культура, музика і традиції стають містком дружби, підтримки та взаєморозуміння між українцями й поляками, одночасно допомагаючи українській громаді зберігати свою ідентичність у Польщі. ●

eprasa.pl 1826794b1f

КУЛЬТУРА

Наталя КІХ

Про значення мови

Уміння розпізнавати своїх та чужих ще донедавна було однією з ключових навичок, потрібних людині для виживання у небезпечних обставинах зовнішнього світу. Подібно до диких тварин нам треба було гуртуватися у більші чи менші зграї, щоб разом протистояти як хижим звірам, так і природним катаклізмам. Якщо первісні зграї формувалися зазвичай за принципом кровної спорідненості, то з часом, протягом століть та тисячоліть, вони розширювалися до кола представників того самого племені, друзів, однодумців, чи згодом – учасників одного культурного, етнічного чи географічного простору. Елементом, який супроводжував усі ці процеси і дозволяв вирізняти серед натовпу близьких тобі людей, була мова.

Однак у наші часи ця первісна чи майже доісторична функція мови виявилася застарілою. Тепер навряд чи вистачить заговорити до когось його рідною мовою, щоб моментально здобути його довіру чи прихильність. Загальний доступ до сучасних технологій дає змогу майже кожному опанувати стільки мов, скільки йому заманеться, а за потреби перекласти чи попросити допомоги у більш компетентної особи. Такі блага глобалізації можуть викликати у нас лише захват.

Але все-таки чому саме зараз, перебуваючи в епіцентрі численних криз, економічного, політичного та й морального характеру, ми щораз частіше починаємо згадувати про важливість мови? Чому щойно у 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, багато хто з нас вперше за все життя задумався над значенням своєї мови? Думаю, що тут насправді йдеться про натуральну захисну реакцію в обличчі небезпеки. Такий рефлекс виробився кілька тисяч років тому і є притаманним кожному адекватному живому організмові. Тому-то навіть сьогодні загроза фізичного знищення, як-не-як, мобілізує суспільство до самозахисту.

Таке трапляється з нами не вперше. У схожих ситуаціях ми – з нашою мовою, піснями, усними переказами, письменством, музикою, художнім мистецтвом, зрештою хореографією, народними традиціями, календарно-обрядовими святами та іншими матеріальними і нематеріальними об'єктами – в нашій історії опинялися не раз. Шкода тільки, що історія зазвичай вчить небагато. Тому всі її уроки треба постійно повторювати. Шкода також, що усвідомлення цього приходить до нас, як правило, занадто пізно. Тому маємо сьогодні нове покоління, яке так само бореться і відстоює право бути собою, як робили це їхні попередники.

Для мене культура та мова є якраз тими елементами, без яких не можу почуватися собою. Так само як без руки чи ноги я, напевно, відчувала б неповноцінність власного тіла, так і мова робить мене більш-менш цілісною, якщо, звісно, поважати її самобутність і не припиняти постійно дивуватися з несподіванок, які вона у собі приховує. Окрім цього, мені здається, що культуру та мову можна вважати подарунками, які залишили після себе всі ті, хто був до нас. І тільки ми маємо вирішувати, що з ними станеться далі, яким чином ми їх використаємо, розвинемо, помножимо, чи навпаки – покинемо, забудемо або закопаємо.

За прив'язаність до власної мови і готовність її захищати доводиться іноді платити велику ціну – зусиллями, часом, зручностями, здоров'ям, а навіть життям і смертю. Така жертовність є, однак, обов'язковою для кожного, хто бажає залишатися собою всупереч зовнішнім обставинам. Адже таким чином ми захищаємо всього-на-всього своє біологічне право на життя. ●

Фото з Вікіпедії

Міжнародний день рідної мови

Кожного року 21 лютого увесь світ відзначає Міжнародний день рідної мови. Це свято досить молоде. Воно було запроваджено у листопаді 1999 року згідно з традицією сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО з метою захисту мовної й культурної багатоманітності.

Історія свята, на жаль, має трагічний початок. 1952 року тогочасна влада Пакистану проголосила урду єдиною державною мовою, рідною вона була лише для 3 % населення. Це було негативно сприйнято, особливо на сході, де майже виняткова розмовляли бенґальською мовою. 21 лютого 1952 року, під час демонстрації протесту в Дацці, поліція та військові вбили кількох студентів-демонстрантів. Після проголошення незалежності Східного Пакистану (Банґладеш) 1971 року, цей день відзначають в країні як день мучеників. За пропозицією Бангладеш ЮНЕСКО проголосило 21 лютого 2000 року першим міжнародним днем рідної мови.

З нагоди цього свята ми друкуємо лист-есе, який був надісланий до редакції молодою представницею української громади з Польщі (з Перемишля). ●

eprasa.pl 1826794b1f

Леся САМЧИНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Магія, виткана з вовни

Щороку на літні канікули я приїздила в село до бабусі на Переяславщину, південь Київської області. Господарство було велике і бабуся з дідусем вставали вдосвіта, аби все попорати. А увечері, коли надворі темніло, мали відпочинок. Дідусь сідав за газети, а бабуся брала до рук голку. Вся хата була убрана у вишивку моєї бабусі – на прошвах подушок розквітали різнокольорові квіти, ікони були одягнені в червоно-білі рушники. А підлогу вистилали килими, які бабуся сама плела на дерев'яній рамці, що зробив дідусь. То були прості килими, зроблені з решток непотрібної пряжі та кетгуту, якого у дідуся-ветеринара був чималий запас, хоч на 10 років вперед. Але був серед бабусиних килимів і особливий, який не лежав на долівці, а застилав найбільше ліжко – цупкий та колючий, з блідими квітками. «Ба, – казала я, – ну поклади його вже на підлогу, він же як щетина у нашого кабана Борьки». «Ні в якому разі! – вигукувала бабуся, – це тітка з Полтави привезла. Знаєш, який він дорогущий?» Звісно, я й гадки не мала, чим саме цей кусючий килим такий цінний, що бабуся його роками не знімає з ліжка. І тільки в дорослому віці я зрозуміла, що то був дійсно особливий килим.

Є на Полтавщині невеличке містечко Решетилівка, яке вже понад тисячу років зберігає секрет «вовняного золота» – килимів ручної роботи. Тут не просто тчуть килими для побуту, а створюють справжні шедеври, в орнаменті яких зберігається ціла епоха українського ткацтва.

Витоки цього ремесла сягають часів Київської Русі. Уже тоді місцеві умільці навчилися обробляти вовну так віртуозно, що їхні вироби зігрівали і князів у кам'яних замках, а пізніше – козацьку старшину в просторих світлицях. Але це не було звичайне ткацтво, а своєрідна мова, якою полтавці записували свої мрії та уявлення про красу і гармонію.

Авторський гобелен Ольги Пілюгіної «Квітуча родина»

Достеменно відомо, що у XV-XVII століттях ткацтво килимів було широко поширене по всій Україні. Особливого розвитку воно досягло у XVIII столітті, коли килими виготовляли не тільки вдома, а й також в багатьох майстернях і мануфактурах на Центральній, Східній та Західній Україні. Згодом найбільшими осередками килимарства стали кілька регіонів – Полтавщина, Київщина, Чернігівщина та Гуцульщина. У кожному з них килими мали свою неповторну автентичність. Однак саме Решетилівка на Полтавщині згодом стала «столицею» килимарства. Але якщо, приміром, гуцульський орнамент знають чи не всі українці, то відповісти на питання чим особливі полтавські килими – завдання непросте.

То що ж робить решетилівське ткацтво таким унікальним, що його неможливо сплутати ні з яким іншим? Секрет криється в особливій техніці – двобічному гладкому тканні. Якщо ви перевернете такий килим, то не знайдете вивороту. Обидва боки ідеально однакові: жодного вузлика чи зайвої нитки. Це вимагає від майстрині неймовірної концентрації, бо вона працює без жодної механізації, рахуючи кожну ниточку вручну з математичною точністю, адже помилка в один міліметр може зіпсувати весь візерунок. Під час роботи кожна рука майстрині зайнята своєю справою: права вибирає задні нитки основи, а ліва – передні.

Малюнок задуманого килима ткаля заздалегідь наносить фарбами на папір розміром в майбутній килим. Рисунок має бути обов'язково симетричним. Потім малюнок кладеться позаду ниток основи, що натягнуті на верстат, і починається процес ткання. Килими тчуть на вертикальних ткацьких верстатах, що називаються «кросна» з використанням гребінця. Процес ткання повільний – за 8 годин виготовляється лише 8-10 см полотна. Іноді на один килим можуть піти місяці праці, а то й цілий рік.

Але головна магія килима – в кольорах. Решетилівські килими славляться ефектом «сфумато» – це м'який, майже акварельний перехід одного відтінку в інший. Такий процес робить візерунок на килимах живим та об'ємним. Замість різких контрастів панує гармонія пастельних тонів: солом'яно-жовтий та вохристий символізують стигле жито, ніжно-блакитний – колір передсвітання, сріблясто-сірий – це ранкова роса. Решетилівські килимарі також використовували й інші світлі кольори, які їм нагадували барви полтавського степу влітку. Пастельність кольорів була обумовлена тим, що для фарбування використовувалися природні барвники на основі рослин та комах, якими складно було досягти насичених барв.

Орнамент килиму має особливий рослинний стиль. Він не містить гострих кутів чи хаотичних ліній, тільки м'які вигини. У центрі кожного килима зазвичай розквітає «дерево життя» – один із найдавніших символів життєвої енергії. Це пишний кущ або химерна квітка. Кожна деталь цього орнаменту має логічне значення: коріння – це предки та знання, що передалися від часів Київської Русі, стовбур – це теперішнє життя, квіти та бутони – це діти та майбутнє, яке ще має розквітнути. А у гілки дерев килимарі майстерно вплітають фігурки птахів (солов'їв чи горлиць), які вважаються оберегами оселі, вісниками доброї долі та миру. Тло килима символізує землю.

Для виготовлення решетилівського килима використовується виключно овеча вовна. Раніше на Полтав-

eprasa.pl 1826794b1f

щині навіть вирощували спеціальну породу тонкорунних овець. Про «решетилівської породи» овець навіть згадував Котляревський у своїй поемі «Енеїда». На жаль, ця порода не збереглася. Вовна, отримана від інших порід українських овець, не підходить для ткання, бо занадто жорстка, тож сучасні майстри закупають пряжу новозеландських овець.

Полтавські килими майже завжди гладкоткані, тобто без ворсу. Це свідомий естетичний вибір місцевих майстрів, який дозволяє створювати складні живописні композиції, близькі до гобелену.

З XIX ст. на Решетилівщині майже в кожній хаті була своя килимарська кросна. В основному ткацтвом займалися жінки. Часто килими виготовляли на замовлення до конкретної події – весілля, народження дитини, закладання хати. Орнамент і кольорова гама обговорювалися заздалегідь. Окрім килимів майстрині також ткали з вовни інші вироби – кожухи, шапки, пояси, плахти тощо. Треба було встигнути наткати всілякого добра до серпня. Бо саме наприкінці літа відбувався такий довгоочікуваний Сорочинський ярмарок, на який з'їжджалися купці з різних куточків України і навіть Європи. На підводах, повних товару, і з надіями на добрий торг вирушали на ярмарок і килимарі. Між рядами лавок з глиняним посудом, полотнами і дерев'яним начинням вони й собі розвішували на жердинах свої килими й чекали на покупця. Зазвичай килими купували заможні господарі, міщани, козацька старшина, інколи – панські управителі. Часто торг тривав довго, можна було посваритися й помиритися допоки йшов торг. Ціна була високою, але й килим вважався статусною річчю: ним застеляли ліжка, лавки, прикрашали світлиці, передавали у посаг або берегли на особливий випадок. Килимарство в ті часи (власне, як і зараз) не було дешевим ремеслом, бо вимагало дорогої сировини і тривалої кропіткої роботи. Собівартість килима виходила чимала. Нерідко такий килим купували не тільки для звичних потреб, але й для споглядання замість картини – дивлячись на візерунок, який уособлював цілий мікросвіт, і знаючи символізм, можна було прочитати задум майстра та «зашите» у килимі побажання щастя, добробуту чи довголіття. На підлогу такий ткацький шедевр ніхто не клав, бо це знецінювало працю майстрині.

Сорочинський ярмарок тривав майже тиждень. По закінченню стомлені й задоволені виторгом поверталися решетилівці на скрипучих возах до свого дому, аби знову взятися до роботи.

Якось решетилівська поміщиця Хряпунова, бачачи, що місцеві селяни вміють добре ткати й не треба витрачати кошти на їхнє навчання, заснувала у своєму маєтку власну майстерню, аби й собі продавати на ярмарку килими й мати з того зиск. То було 1861 року. Згодом інші полтавські поміщики теж почали створювати ткацькі майстерні. Такі килими називали панськими.

Наприкінці XIX століття на Полтавщині сформувалася традиція жіночих килимарських династій. У родинах передавали не лише техніку, а й схему орнаменту, яку могли берегти десятиліттями. Деякі орнаменти вважаються родовими, але їхнє авторство часто анонімне.

З плином часу ремесло не згасло, а навпаки розквітло. 1905 року сталася важлива подія для решетилівської громади: земство Полтавської губернії викупило землю й заснувало ткацьку майстерню-школу. З цього маленького закладу згодом виросла велика фабрика художніх виробів та професійно-технічне училище. В середині XX століття на фабриці працювало понад 450 килимарів, і їхні вироби стали відомі не лише в Україні, а й далеко за її межами. В 1920-х решетилівські килими починають подорожувати світом, завойовуючи золоті медалі на виставках у Парижі та Лейпцигу. Експонуються у Брюсселі, Нью-Йорку, Дамаску, Монреалі та Осаці, експортуються до країн Європи, Китаю, Індії. Коли у 1960-х роках полтавські килими експонувалися на міжнародних виставках, іноземні критики писали: «Українські майстри навчилися малювати вовною так, як великі майстри Відродження малювали олією».

Тим часом на решетилівській фабриці створюють не тільки килими з традиційними орнаментами, а й полотна з творами відомих художників. Що цікаво, навіть з приходом радянської стандартизації полтавські килими довго не піддавалися повній уніфікації. Майстрині, які працювали на фабриці, зберігали різноманітність кольорів і композицій, навіть коли ткали за рекомендованими ескізами.

Фабрика килимарства працювала до 2003 року. Після її закриття ремесло жило й передавалося у сім'ях решетилівців від матері до доньки. Тепер традиція килимарства відроджується. В Решетилівці діють кілька осередків килимарства: майстерня художніх промислів «Соломія», художнє училище і домашні родинні майстерні. Місцеві килимарі, як і колись, від руки малюють ескіз, фарбують вовну у численні відтінки, які пасують саме до придуманого візерунка, і лише потім сідають до верстата. Сучасний решетилівський килим ручної роботи може містити понад 100 кольорів та відтінків.

Решетилівське рослинне килимарство визнано Національним надбанням України та є кандидатом до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Один із найвідоміших творів решетилівської школи – килим-гобелен «Дерево життя» майстрині Надії Бабенко – з 1969 року прикрашає штаб-квартиру ООН у Нью-Йорку. У 2018 році решетилівські килимарі презентували гобелен-килим «Спадщина» вражаючих розмірів: три метри завширшки та п'ять метрів заввишки. Цей гігант був витканий вручну і потрапив до Книги рекордів України.

* * *

Тепер, коли я приїжджаю до бабусі вже дорослою, з сумом помічаю, що багато чого змінилося. Дідуся вже давно немає, а бабуся перестала вишивати. Вона ледве ходить і майже нічого не пам'ятає. Дерев'яна рамка пішла на розпал у піч, а килими з підлоги стерлися й загубилися, як губляться сліди щоденної праці. Але той колючий полтавський килим і досі лежить на ліжку. Бабуся бережно розправляє його тремтячими долонями, ніби вітається зі старим знайомим. І лише тепер я розумію: вона берегла не «дорогущу річ», а пам'ять про людську працю та красу, створену руками. Про світ, де речі не були одноразовими, як сьогодні, а слугували упродовж всього життя і мали свій глибокий сенс. Цей бабусин полтавський килим – знак справжності, що не стирається, як нитка, втягнута в основу. І поки є ті, хто любить свою справу, – чи то ткати килими, чи вишивати рушники – філософія їхньої праці і далі житиме й передаватиметься із покоління в покоління, мов барвиста казка, що промовляє мовою кольорів і форм. ●

eprasa.pl 1826794b1f

ІСТОРІЯ

Юлія КАМІНСЬКА
Фото з Вікіпедії

До вершин духу крізь гумор

Його уважні й дотепні спостереження за характерами, поведінкою, розв'язанням питань, побутових і соціальних, виявляються актуальними крізь століття. Він висвітлював не тільки соціальні злободенні проблеми українства, аналізуючи психологічні та ментальні риси. Сила таланту Леся Мартовича недаремно була взята на вістря уваги комуністичного режиму. Адже у добу австро-угорського панування описувати злободенні теми селянства було неабиякою сміливістю. Гумор і сатира посідають належне місце не лише в українському фольклорі, а й у класичній літературі. Серед майстрів гострого слова, які творили у різні часи й у різних літературних жанрах, відомі нам зі шкільних років Олекса Стороженко, Іван Котляревський, Володимир Самійленко, Степан Руданський, Остап Вишня. І ніби осторонь стоїть талановитий гротесковий сатирик, носій покутської говірки Олекса (Лесь) Семенович Мартович.

Він прийшов у цей світ 155 років тому, 12 лютого 1871 року. Народився майбутній письменник у чудовому куточку української землі між Черемошем і Прутом – на Галицькому Покутті – у селі Торговиця Городенківського повіту на Івано-Франківщині. В сім'ї було ще троє дочок – Марія, Вікторія і Людмила. Батько Семен Мартович був писарем у трьох селах – це забезпечувало не лише пристойний заробіток, але й неабияку повагу серед односельців. Василь Стефаник – друг Мартовича – дав таку характеристику його батьку: «У ті часи батько Леся Мартовича був взором порядного, непідкупного громадянина. Маєток у них був невеликий, коло п'ятнадцяти моргів поля, сад і пасіка. І цей маєточок Степан Мартович здобув своєю солідною працею без ніякої кривди».

Хист до науки

Незважаючи на матеріальну скромність, батьки доклали всіх зусиль, щоб дати дітям освіту. Коли Лесю виповнилося 7 років, батько віддав його до місцевої початкової школи. Семен Мартович добре розумів, що освіта відчиняє багато дверей у житті, адже сам був пошанований серед сільської громади. Лесь мав хист до науки, вчився залюбки, закінчив навчання з найвищими оцінками, і батько перевів його у сусіднє село до більшої школи. 1822 року Лесь склав іспит до польської чоловічої гімназії у Коломиї і став гімназистом. Тут Мартович вперше побачив зверхність і несправедливість з боку вчителів до «учнів-мужиків», яким було дуже сутужно і з житлом, і з їжею, і з одягом. Завдяки батьківському фінансовому забезпеченню Лесь уникнув такого ставлення до себе. Але його активний і навіть бунтівний характер не давав стати стороннім спостерігачем, він поринає у громадсько-освітній студентський рух, де небайдужа молодь надихалася новими прогресивними ідеями Франка і Драгоманова, читали Шевченка, Котляревського, Федьковича, а також Еміля Золя та Чарльза Дарвіна. У записнику Леся Мартовича було знайдено список літератури (української, польської, німецької, російської), яку він прочитав мовою оригіналу. Книжок було 487. Разом з приятелями-студентами відкривали сільські читальні, проводили культурно-просвітницьку роботу серед селян. Перше оповідання «Рудаль» Лесь написав ще 17-річним юнаком. 1889 року вийшло друком наступне оповідання «Нечитальник», яке стало гострим сатиричним твором, де він оприлюднює неосвіченість, обмеженість, невігластво селян, їхню законсервованість у старих порядках і несприйняття нічого нового. Дохід від продажу Мартович і Стефаник проїли у буквальному сенсі, адже вони жили у дуже скупої господині, завжди упроголодь. На початку літературної діяльності Леся Мартовича серед прозових гумористичних оповідань були й патріотичні вірші:

Ой, ви славні галичани! Що із Русі позістане,
Як будете так робити, між собою ся сварити?
Бійтесь Бога, не свариться, на дві части не діліться,
За денґами не дивіться, з кацапами не лучіться!
Кацап хитрий, як катисько, уганяє лиш за зиском.

Гумор був стихією Мартовича. Коли його товариші поважно задумувалися, він сміявся, коли вони плакали, він гостро глузував. З Василем Стефаником Мартович заприятелював у гімназії. Відтоді Стефаник почав записувати різні їхні житейські перипетії, курйозні історії, автобіографічні спогади. Ось як він характеризує свого приятеля: «Лесь Мартович – мій дитячий сміх і смак генія». Іван Франко наголошував на тонких психологічних здібностях Мартовича: «Як ніхто інший, уміє він підмітити у житті нашого народу ту іронію фактів, яка змушує людину цілу свою поведінку виявляти в зовсім іншому світлі, ніж вона є насправді. До того ж його стиль наскрізь оригінальний, легкий і далекий від будь-якого шаблону».

У колі однодумців

Назву «Покутська трійця», ймовірно, молоді письменники отримали з легкої руки Івана Франка, оскільки саме він брав активну участь у становленні та формуванні таланту Леся Мартовича, Василя Стефаника та Марка Черемшини. Об'єднувало цих письменників висвітлення проблематики побуту і соціального становища селянства на Галичині. Завдяки постійній та тісній співпраці молоді письменники пройшли так звану Франкову школу та сформувалися під його безпосереднім впливом. 1910 року Антін Крушельницький видав у Коломиї невеличкий томик української новели, де вмістив оповідання Стефаника, Черемшини і Мартовича, та написав коротку

eprasa.pl 1826794b1f

характеристику їхньої творчості. У передмові Крушельницький підкреслив справедливо, що «цих трьох письменників ніщо не сполучує докупи, вони навіть не похожі один на одного, а проте відчувається у їх творчості спільні замилування, що проявляються у відтворюванні різних почувань душі українського хлібороба».

У червні 1892 року письменник розпочав навчання у Чернівецькому університеті на юридичному факультеті. Цей керунок був найдешевшим на той час. Разом з приятелем Бачинським вони стали студентами. Розраховувати доводилось тільки на себе, потрібно було самостійно сплачувати за навчання, побут і харчування. Тоді Мартовича починає доймати сіра провінційність і відчуття порожнього існування. Дедалі частіше виникають думки поїхати з села. 1895 року раптово померла мати Мартовича, і ця печальна подія ніби остаточно підштовхнула Олеся до від'їзду. Того ж року він складає перший юридичний іспит та одержує право працювати помічником адвоката у Снятині. Не залишає Мартович громадської діяльності – у 1895-1896 роках є учасником культурно-просвітницького товариства «Союз», членом проводу радикальної партії, редагує газету «Хлібороб». Однак заробітки його настільки мізерні, що ледве вистачає на прожиття. Опинившись у скрутному матеріальному становищі, 1895 року він стає на рік добровольцем у австрійській армії.

Попри дуже нелегкі умови існування, Лесь Мартович зберігає внутрішню рівновагу, легкий характер і гумористично-іронічний погляд на життя. За це його люблять і цінують приятелі – молоді письменники того часу Михайло Яцків, Василь Щурат, В'ячеслав Будзиновський. Він тонко вмів побачити легке у складному, світле у темному. Змальовуючи з гумором картини сільського життя і щоденних клопотів, Мартович ніби прошивав ці сюжети міцними філософськими нитками. Затурканість, безправність і суцільна обмеженість – ось трагізм становища селянства. Оповідання «Лумера», «Мужицька смерть», «Забобон», «Грішниця», «За межу» яскраво висвітлюють тему хабарів як обов'язковості, якій усі підпорядковані, а також тему шкільної освіти, яку селяни сприймають навіть ворожо, як аналог панщини чи служби в армії, бо дітей потрібно відривати від роботи по господарству і віддавати в казенний простір, ще й витрачатись на одяг, взуття, шкільне приладдя. Тобто сьогодні, у XXI столітті, бачимо, наскільки абсурдними видаються життя і переконання українців XIX століття.

Гримаси долі

1898 року Лесь Мартович переїжджає до Львова, куди мріяв потрапити. 1900 року виходить перша збірка оповідань письменника під назвою «Нечитальник», 1903 року виходить друга збірка під назвою «Хитрий Панько», у 1905 році виходить третя збірка – «Стрибожий дарунок». Доволі високо оцінюють творчість Леся Мартовича класики – Леся Українка, Ольга Кобилянська, Іван Франко, Михайло Коцюбинський.

Однак фінансова скрута, незавершене навчання, відсутність рецензій на його збірки, особиста невлаштованість, постійні переїзди не дозволяють Мартовичу дихати на повні груди. Він навіть відчуває зневіру у доцільності своєї літературної діяльності. Доля таки виявляє прихильність до письменника. 1909 року він нарешті склав останній правничий іспит і закінчив університет. На це пішло довгих 17 років. 1911 року його було висунуто кандидатом до віденського парламенту, але Мартович зняв свою кандидатуру. Повість «Забобон» того ж року було прийнято до друку і призначено найвищий гонорар (навіть Іван Франко таких не одержував). 1914 року Мартович захищає докторат і мріє відкрити адвокатську контору. Знову він на висоті успіху і визнання. Однак доля знову замість усмішки робить зловісну гримасу. Через дрібне непорозуміння Мартович забирає рукопис, і «Забобон» виходить вже після смерті автора – 1917 року. Адвокатську контору теж не судилося відкрити, бо почалася Перша світова війна.

Лесь Мартович дуже постарів, змарнів. Кочове життя, злидні, неправильне харчування – все це призвело до того, що тяжка хвороба шлунку прогресувала. Він не прожив і 45 років. 11 січня 1916 року Леся Мартовича не стало. 27 творів, які написав автор, відгукуються нам сьогодні абсурдністю і водночас зрозумілістю тематики та життєвих ситуацій. Тонкий психологічний, соціальний і політичний аналіз, оздоблений перлинами української народної мови, здійснив Мартович «не для слави – але для людей». ●

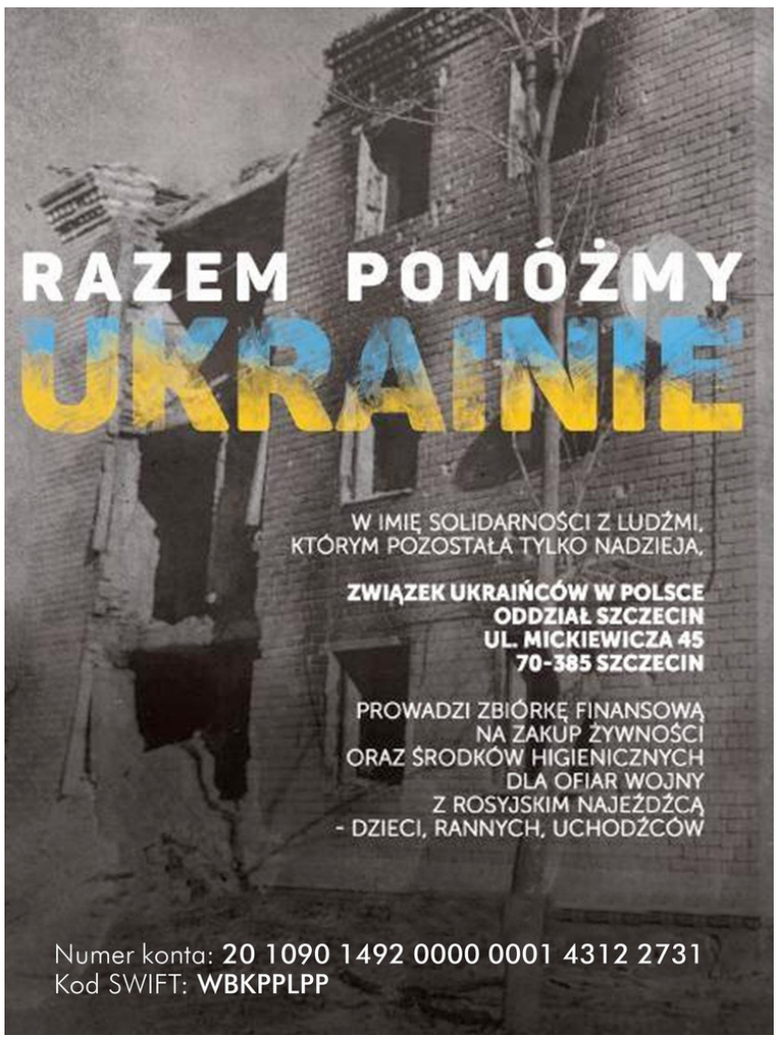

eprasa.pl 1826794b1f

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Дотації на лемківські проєкти у 2026 році

Цього року державні дотації на лемківські проєкти заплановано у розмірі майже 1,9 мільйона злотих. Це більше ніж минулого року, коли фінансування від Міністерства внутрішніх справ і адміністрації становило трохи понад 1,5 мільйона злотих.

Проєкти Об'єднання лемків

Для Об'єднання лемків у Ґорлицях, яке організовує найбільш масштабний лемківський захід у Польщі – «Лемківську ватру» у Ждині, міністерство передбачило цього року 282 тисячі злотих (торік ця сума становила 252 тисячі).

Якщо порівнювати фінансування окремих проєктів, то обсяг коштів від ґрантодавця майже не відрізняється від попереднього року. Наприклад, на організацію «Лемківської ватри» у Ждині на 2026 рік міністерство виділило 149 тисяч злотих. Це на 3 тисячі більше, ніж торік.

На свою основну діяльність ОЛ отримало 46,8 тисяч злотих. Минулого року – 39 тисяч.

Серед завдань, які організація реалізовуватиме у 2026-му завдяки підтримці Міністерства внутрішніх справ та адміністрації, є також видання квартальника «Ватра», на який отримано 34,5 тисяч злотих, реалізація проєктів «Зустрічі з Лемківщиною» – 12 тисяч злотих, ювілейний XXV «Лемківський Єрусалим» – 14 тисяч злотих, проведення лемківських кермешів – 15 тисяч злотих.

На діяльність дитячо-молодіжного ансамблю «Лемківський перстеник» з Ґладишова організація отримає 11 тисяч злотих. Об'єднання лемків вдруге подало заявку на фінансування цього колективу, який діє при ОЛ від 2003 року. Минулого року на свою діяльність «Лемківський перстеник» мав 10 тисяч.

У переліку проєктів організації, що не отримали фінансування від ґрантодавця на цей рік, опинився 53-й Загальнопольський конкурс писанок імені Михайла Ковальського. Об'єднання лемків теж хотіло у 2026-му отримати ґрант на оновлення санітарної інфраструктури на території «Ватри» в Ждині. Проте грошей від МВСіА на це у них теж не буде, як і минулого року.

«Лемківська ватра» у Ждині

Додамо, що для обговорення цьогорічних проєктів та планів на поточний рік наприкінці січня члени Головної управи ОЛ провели робочу зустріч у Ґорлицях. Про її результати напишемо в окремому матеріалі.

Інші лемківські проєкти

Ще одна лемківська організація з Ґорлиць – товариство «Руська бурса» – отримала майже 482,3 тисячі злотих. Найбільше грошей передбачено на діяльність лемківського радіо «Лем.фм» та інформаційний портал – 340 тисяч.

Для наступної організації – Товариства лемків (Стоваришіня лемків) – цьогоріч міністерство передбачило фінансування на суму 296 тисяч злотих. Серед їхніх проєктів найбільше коштів отримають «Лемківські культурні події 2026» – 156 тисяч злотих, що, зокрема, охоплюють організацію «Лемківської ватри на чужині» у Михалові.

Лемківський ансамбль пісні й танцю «Кичера» матиме 352,7 тисяч злотих. Найбільше коштів з державного бюджету призначено на художню діяльність – 95 тисяч злотих. Майже 50 тисяч злотих буде виділено на поточну діяльність колективу. Цього року ансамбль здобуде фінансову підтримку, зокрема, для лемківської опери «Голос». Презентацію двох вистав буде профінансовано на рівні 64 тисяч злотих.

Для товариства «Лемко-Товер» з державного бюджету виділено 250,4 тисячі злотих. Як і в минулі роки, найбільшу частку коштів призначено на організацію «Лемківської ватри» в Луґах – 59 тисяч злотих. Профінансовано також мультимедійні проєкти, а саме: «Radio Lemko – Лемківське інтернет-радіо» та «Лемківське інтернет-телебачення – Lemko TV». Разом – 76 тисяч злотих.

У 2026 році міністерство вирішило надати дотації в розмірі 204,7 тисяч злотих на реалізацію завдань Товариства розвитку музею лемківської культури в Зиндрановій. З цієї суми найбільше піде на діяльність музею – 120 тисяч злотих. Варто додати, що товариство із Зиндранової цьогоріч стало єдиною лемківською організацією, яка матиме фінансування у рамах завдання з «промоції та співпраці». На це воно отримає 13 тисяч злотих для діяльності Кімнати пам'яті єврейських родин у Зиндрановій (Izba Pamięci Rodzin Żydowskich w Zyndranowej).

Єпархіяльний центр православної культури «Ельпіс» матиме 27 тисяч злотих на загальнопольський конкурс лемківської поезії для учнів початкових шкіл, а також на оцифрування своєї бібліотеки та її роботу.

МВСіА, відповідальне за справи нацменшин, підтримало теж товариство популяризації лемківської творчості «Серенча», призначивши на поточну дільність Лемківського фолькгурту «Серенча» 14 тисяч злотих.

У 2026 році жодна лемківська організація не подала заявок на ґрант для інвестиційних проєктів. Останнім це робив Лемківський ансамбль пісні й танцю «Кичера». У 2024 році він хотів здійснити четвертий етап перебудови та розбудови будинку, який використовує для своєї діяльності. Однак дотації на це не отримав.

***

Перелік дотацій, виділених у 2026 році МВСіА на виконання завдань для захисту, збереження й розвитку культурної ідентичності національних та етнічних меншин, можна знайти на урядовому порталі gov.pl у розділі «Mniejszości narodowe i etniczne» – «Dotacje». ●

eprasa.pl 1826794b1f

Тетяна Череп-Пероганич, Юрій Пероганич, «Дорога в нікуди… і назад: документалістика, нотатки, поезія, проза, фото». Біла Церква: Час Змін Інформ, 2025. – 168 с. + вкл.

Мирослава ОЛІЙНИК,
член НСЖУ

Жорстока дорога в нікуди…

У вступі читаємо такі слова: «„Дорога в нікуди… і назад" – збірка спогадів та переживань самих авторів, їхніх родичів, друзів, колег і земляків, яким судилося пройти через важкі випробування війною. Шлях у невідомість на початку повномасштабного вторгнення, залишена домівка, окупація, розлука з рідними, повернення додому, волонтерство – кожна з історій у цій книжці є свідченням незламності та сили духу українців. Це не просто книжка – своєрідний дарунок нащадкам. Бо коли настане перемога, ці сторінки нагадають, якою ціною здобуто її».

Ця книжка – своєрідний альманах. Книжка болю. Болю, від якого здригається тіло й душа. Це був початок. Але розум людський має властивість фокусуватися на найважливішому в хвилини безвиході й… шукати вихід.

Тетяна і Юрій Пероганичі з молодшим сином Богданом, як і більшість українців, виїхали зі свого постійного місця проживання. Куди їхали? А власне – в «нікуди»… Зупинилися в селі Коростів на Сколівщині, хоч дуже багато знайомих запрошувало їхати до себе. Теплими словами автори згадують родину Ігоря Бугрія, де прожили два місяці. Та спокою не було: тривожні новини, переживання, страх за маму, яка опинилася в окупації на Чернігівщині. Та Бог її врятував, їм було до кого повертатися.

Найбільшим акцентом, про який хочу розповісти, є волонтерська діяльність Пероганичів. Вони розпочинали з плетіння сіток у Народному домі. Згодом виготовляли енергетичні батончики для армії. Працювала ціла бригада волонтерів, яких «ріднила віра в перемогу і бажання робити все, що в силах, аби цю перемогу прискорити».

Про виготовлення енергетичних батончиків для наших захисників я дізналася після повернення в Київ з фейсбук-сторінки Тетяни Череп-Пероганич. Вона говорила про те, як непросто було зібрати інгредієнти, а це мали бути горіхи, арахіс, фініки, родзинки, мед, шоколад тощо. Їх купували за свої кошти, долучалися й волонтери, всі імена яких тут неможливо перелічити. На початок минулого року таких батончиків було зроблено понад п'ять тонн! Особлива повага Юрію Пероганичу, який всі ці кілограми заносив і виносив, а часто ж ліфт не працював.

Не можна не згадати тут одну з історій. До волонтерів зателефонувала дружина військового – Ніна Рубчук. Під час зустрічі вона віддала конверт і розповіла, що її батько, відомий письменник із Сумщини – Іван Головченко, збирав гроші на якусь справу, але відійшов у засвіти. Вона вирішила віддати ці кошти для виготовлення батончиків.

У книжці є вірші про маму, про війну. Всі вони писані болем: «Ця війна розстріляла впритул мої вірші./ Про кохання не можу писати чомусь…/ Грішна Муза завмерла. Сховалась. Принишкла./ Я із нею, такою, тепер жити вчусь». Або: «Цей серпень знову з присмаком війни./ Гірчить полинно./ Тривожні ночі, неспокійні сни./ І „кача плине"»… Але поряд зі смутком і страхом – віра, любов, надія. Підтвердження цьому – слова: «І ні, не зашкодить мені вся ця нечисть москвинська ганебна/ У час непростий із дитини зростити ЛЮДИНУ». Сильно!

Розділ «У об'єктиві медіа» узагальнив інформацію з різних медіа про діяльність групи волонтерів, котру очолює «київська поетка», та неординарного виду допомогу військовим, яким потрібне якісне харчування на фронті, а батончики втамовують голод на декілька годин.

Тетяна Череп-Пероганич – письменниця, журналістка, членкиня Національної спілки письменників України, Національної спілки краєзнавців України та Національної спілки журналістів України, голова ради ГО «Творча еліта України», головна редакторка журналу «Українська культура», авторка поетичних, прозових книжок для дорослих та дітей, громадська діячка – ніколи раніше не думала, що стане волонтеркою, очолить «батончиковий» батальйон. Не уявляла, що прийде війна, яка забере спокій, затишок, впевненість у завтрашньому дні.

Юрій Пероганич – гендиректор Асоціації підприємств інформаційних технологій України та співзасновник ГО «Вікімедіа Україна», а також редактор «Вікіпедії». Про роль «Вікіпедії» у російсько-українській війні він пише: «Це справді важливий інструмент у війнах, який дозволяє значно зменшити вплив пропаганди з боку будь-якої супротивної сторони».

Обкладинку до книжки намалював їхній син Богдан. У ній є і фотографії – миті, зловлені в період війни: перебування на Сколівщині, повернення додому, виготовлення батончиків та інше.

На додаток тут міститься розділ-довідка, з якого можна дізнатися більше про села Тимки, Стара Басань, Коростів та Сможе, про місто Сколе, про Ігоря Бугрія й Івана Головченка.

Книжка писалася для себе, щоб занотувати думки, події, історії, – так спочатку думали автори. Проте вони вирішили поділитися нею із ширшим загалом: «Бо це не лише наша історія. Це історія кожного, кого зустріли на шляху. Хто був і лишається поруч. Це наша спільна пам'ять». ●

eprasa.pl 1826794b1f

ШАНОВНІ ПАНІ ТА ПАНОВЕ! ДОРОГІ ДРУЗІ!

Щиро дякуємо вам за те, що ви залишилися з нами та всіма можливими способами підтримували діяльність Товариства «Калина», а відтак – освітньо-культурну діяльність Початкової школи № 8 імені Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях.

Висловлюємо глибоку вдячність за перерахування 1,5 % податку у 2025 році на користь нашого Товариства «Калина», яке вже понад 20 років підтримує діяльність школи.

Саме завдяки вашій постійній підтримці нам вдалося реалізувати багато проєктів і виховно-освітніх заходів. Серед них варто особливо відзначити: Польсько-український обмін молоді, українознавчі майстер-класи для дітей за участю тренерок з України «Українська народна творчість – наше багатство», художні майстер-класи «Нас єднає українське мистецтво» та навчальні екскурсії.

Наші художні колективи мали змогу брати участь в оглядах і фестивалях, зокрема в Дитячому фестивалі української культури в Ельблонзі, Огляді української співаної поезії та авторської пісні в Ольштині, а також у Фестивалі українських дитячих колективів у Кошаліні.

Сподіваємося, що завдяки вашій допомозі у 2026 році ми знову зустрінемося з українськими друзями з усієї Польщі на культурно-освітніх заходах, щоб спільно презентувати багатство української культури, а також здійснимо наші мрії та відвідаємо землі наших предків.

Уся наша діяльність спрямована на розвиток українських дітей і молоді в Польщі, а також на сприяння інтеграції польсько-української спільноти.

Любомира Тхір, директорка Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях,

Управа Товариства «Калина» – Івона Тетковська, Дарія Степанюк, Оксана Корисько

Ельблонзький відділ Об'єднання українців у Польщі запрошує на

58-й Дитячий фестиваль української культури

який відбудеться **9-10 травня 2026 року** в Театрі ім. Александра Севрука в Ельблонзі.
Відкриття заяв учасників Фестивалю передбачається на початку березня.
Слідкуйте за оголошеннями в березневих виданнях «Нашого слова».

Шановні батьки, вчителі та друзі Комплексу загальноосвітніх шкіл № 2 ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі

Розраховуючи доходи за 2025 рік, кожен з Вас може передати 1,5% податку на громадські організації. Щоб підтримати нашу школу, будь ласка, заповніть форму PIT і вкажіть:
номер KRS: **0000207472** cel szczegółowy: **99890**
Перерахування 1,5% податку жодним чином не обтяжує платника податків.
Ми розраховуємо на Вашу доброзичливість!
Гарантуємо, що отримані кошти будуть повністю використані на потреби дітей і школи. Дякуємо Вам!

Ціна 1 примірника – **35,00 злотих**;
з висилкою – **45,00 злотих**.

Замовлення просимо надсилати на адресу ТОВ «Тирса»:

TYRSA Sp. z o.o. ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
email: **tyrsa@hot.pl** тел. **+48 |22| 679 95 47**
або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:
TYRSA Sp. z o.o., Warszawa
Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029
чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

eprasa.pl 1826794b1f

1,5 % на Українську школу в Бартошицях

Звертаємося зі щирим проханням до людей доброї волі, яким небайдужий розвиток українського шкільництва в Польщі, перерахувати 1,5 % прибуткового податку за 2025 рік.

Ваша допомога є надзвичайно важливою для реалізації навчально-виховних завдань Української школи в Бартошицях, а також для проведення заходів, спрямованих на розвиток і збереження української національної ідентичності. Саме завдяки вашій підтримці наші художні колективи мають змогу брати участь, зокрема, у дитячих фестивалях у Кошаліні та Ельблонзі, культурних оглядах в Ольштині, краєзнавчих екскурсіях і багатьох інших заходах, популяризуючи українську культуру.

Щиро дякуємо ВАМ за дотеперішню підтримку.

Під час подання податкової декларації у відповідному пункті щодо перерахування 1,5 % податку просимо вказати такі дані:

Stowarzyszenie «Kałyna»
KRS: 0000208516

Любомира Тхір, директорка
Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки
з українською мовою навчання в Бартошицях,
управа Товариства «Калина»

«Мати – це серце родини, яке любить безмежно і живе вічно у своїх дітях»

З глибоким сумом та болем ми прийняли вістку про смерть

бл. п. Анелі ШЕВЧИК

найдорожчої Мами МАРІЇ ОЛЬГИ СИЧ,
директорки Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому
Єднаємося у скорботі та молитві з Тобою, Олю, та усією Твоєю родиною.

Вічна пам'ять ПОКІЙНІЙ!
Хай мазурська земля буде Їй пухом!

Любомира Тхір разом з працівниками і учнями
Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки
з українською мовою навчання в Бартошицях

24 лютого – день, який змінив усе. Зустрічаємося у Варшаві, щоб ушанувати пам'ять жертв, подякувати захисникам і показати, що наша єдність – незламна.

Де: **Старт біля Посольства України (Al. J. Ch. Szucha 7)**
Коли: **24 лютого 2026 року о 18:00**
Маршрут: **Марш від Посольства до Сейму Республіки Польща (ul. Wiejska)**

Ми хочемо показати, що Польща стоїть пліч-о-пліч з Україною на шляху до свободи та перемоги.

Будьмо там разом. Твоя присутність – це свідчення того, що світ не забув і не припинить підтримувати тих, хто бореться за нас усіх.

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Можливе запізнення газети
залежить не від видавця, а від пошти.
Нагадуємо, що замовлення на передплату приймає також Kolporter (kolporter.com.pl).

Редакція

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10 / +48 661-420-649, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1400 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 1826794b1f

Przekaż 1,5 % na rzecz dzieci

ze szkół w Białym Borze

oraz punktów nauczania

Передайте 1,5% дітям зі шкіл

у Білому Борі

та навчальних пунктів

1,5%
PODATEK DOCHODOWY

KRS nr 0000138192 KIWANIS
na rzecz Szkół w Białym Borze, punktów nauczania

Wspieraj dzieci - przekaż podatek!

Związek Ukraińców w Polsce

KIWANIS INTERNATIONAL
SERVING THE CHILDREN OF THE WORLD

więcej informacji:
www.liceum-bialybor.pl · www.sp2bbor.eu

eprasa.pl 1826794b1f